

Олена Гаськевич

Це повідомлення стосується перебування Юзефа Пілсудського у Кременці, а, радше, одного з його аспектів – віротерпимості тодішнього Голови Польської держави, яку можна оцінити у порівнянні із його наступником – Ридзом Сміглім.

Юзеф Пілсудський у супроводі найвищих представників влади прибув до Кременця 15 жовтня 1922 року. Це була надзвичайна подія для Кременця, до якої готувалися із властивим для того часу пафосом. На вокзалі о 10 годині ранку (слід зазначити, що до війни між Кременцем та Варшавою було пряме залізничне сполучення) главу держави хлібом-сіллю привітали староста Кременецького повіту Робакевич та бургомістр міста Бопре. Місто було святково прикрашене, було збудовано три арки, будинки центральних вулиць оздоблені квітами, килимами, гірляндами. Під час свого візиту Юзеф Пілсудський велику увагу приділив відвіданню релігійних центрів кременецької громади. На той час Кременець був багатонаціональним. Тут проживало близько 42 відсотки українців, 32 відсотки євреїв та 17 відсотків поляків. Окрім того – невелика кількість чехів, росіян, вірменів. Відразу ж із вокзалу Пілсудський заїхав до католицького костелу, потім – до великої церкви Богоявленського монастиря, після чого відвідав центральну синагогу. В Богоявленський монастир маршал приїхав о 12 годині. В монастирській церкві його привітав архієпископ Волинський і Кременецький Діонісій. У порівнянні із богоборчим більшовицьким режимом, що панував на Сході України, православна церква на теренах Речі Посполитої мала хоч і не найсприятливіші, але все ж терпимі умови існування. Тому, мабуть, досить щиро звучала привітальна промова митрополита Діонісія, який відзначив доброзичливе ставлення голови держави до всіх громадян Речі Посполитої незалежно від національності та віросповідання. Після промови було відправлено молебен, а згодом маршал зайшов у приватні покої митрополита на чай.

Друга зустріч митрополита Діонісія з головою Речі Посполитої відбулася у приміщенні Кременецького ліцею. Пілсудський прийняв архієпископа, який подав йому записку у справі польського громадянства на «кресах». Під час обіду, у якому взяло участь понад 200 осіб, Юзефа Пілсудського вітали у промовах волинський воєвода Міцкевич, генерал Ромер та архієпископ Діонісій. У своїй українській промові архієпископ, у доповнення до церковного привітання, висловив надію, що частина української Волині, яка перебуває під владою Польщі, під керівництвом маршала буде мати можливість спокійно жити і розвивати релігійні, національні й економічні основи свого життя.

Із Кременця маршал Пілсудський виїхав того ж 15 жовтня о 23.30. У вечірні години Кременець було ілюміновано і на горі Бони було запалено бенгальські вогні і феєрверки. На вокзалі, перед від'їздом із Кременця, Юзеф Пілсудський попросив Кременецького старосту передати усім жителям міста подяку за щирий прийом.

В 1938 році, до двадцятої річниці незалежності Польщі, у Кременецькому ліцеї, в кімнаті, де зупинявся глава Речі Посполитої, було відкрито пам'ятну таблицю на згадку про перебування Юзефа Пілсудського у Кременці.

Це був не єдиний візит маршала на Кременеччину. 2 лютого 1923 року Юзеф Пілсудський відвідав розташоване біля Кременця село Білокриницю, і урочисто вручив прапор 12 полку Подільських уланів, який розміщувався в Білокриницьких казармах.

Юзефа Пілсудського із Кременцем єднає теж факт, що він був великим поціновувачем творчості нашого земляка, Великого Кременчанина Юліуша Словацького. Саме він у 1927 році ініціював організацію державної урочистої процесії, яка перенесла прах поета з Парижу до Кракова, на Вавель, «бо духом рівний був королям». Процесія заходила у всі міста і містечка Європи, пов'язані з іменем Короля – Духа; побувала вона також і у Кременці. У фондах нашого музею знаходяться унікальні фотографії, на яких зображений учасник цієї процесії, кременчанин Іван Теодорович.

Кременчани-старожили донині зберігають пам'ять про описану вище подію. У багатьох приватних сімейних архівах зберігаються пам'ятки, пов'язані із перебуванням у Кременці цієї, безперечно, видатної історичної постаті.

Автор виносить щиру подяку колекціонерів Сергію Медведєву за надання матеріалів для цієї інформації.

Використані джерела:

1. 1.Церква і нарід ч.1-2, 1938 р. с. 1024
 2. 2.Życiemaj 1935 r. s. 8
 3. 3.Życie Krzemienieckie № 19-20 1938 r. s.490
-